

Recentment, un conjunt d'entitats juvenils i sèniors han llançat un manifest per a l'ús públic de la llengua catalana. Una activitat de fons i, sovint, poc vistent, per situar-la en una normalitat indispensable, ben lluny de ser assolida encara. Com veureu, una activitat de llarga durada, si fa no fa, més que centenària, que enllaça, així, present i passat. Instrument, encara avui, necessari, entre d'altres, de legitimitació.

Per Lluís Duran

La Diada de la Llengua Catalana, l'inici de les campanyes pel català

Cap d'Any és quelcom especial. Ens creiem que tot pot canviar: els bons propòsits, l'esmena d'actituds i d'activitats... És voler canviar per la data, sense esforç, i pensar-se que tot, per encanteri, serà diferent. El Cap d'Any de 1916 —enguany fa 105 anys— volia concretar una esmena col·lectiva, nacional: un bon propòsit d'un llarg camí.

Heu pensat mai quan comença una reivindicació? Quan comencen les campanyes per promoure l'ús públic i oficial del català? Se'n pot establir una "data de naixement"? Té una semblança significativa que ens permeti fer un recorregut?

Aquest recorregut no és una repetició, en alguns aspectes és una semblança. No pot ser una repetició perquè pels volts de 1915-1916 la situació de la llengua catalana poc tenia a

veure amb la nostra circumstància actual. Dos aspectes eren clarament diferents: els alts índexs d'analfabetisme i els baixos índexs d'ús i de coneixement del castellà entre les classes populars i bona part de les mitjanes. Dos esdeveniments immediats marcaven el futur del català —sense cap reconeixement legal de caràcter oficial aleshores—, l'aprovació (i el consens rebut molt ampli) de les Normes Ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans (gener de 1913) i el primer experiment d'Administració pròpia amb la instauració de la Mancomunitat de Catalunya que restaurà el caràcter del català com a llengua d'administració pública (abril de 1914). Fora d'aquests dos "caps de pont", la situació de la llengua —vista des de les eines de la història del catalanisme— semblava capgirada de l'actual: llengua del poble amb

prestigi estantís, que s'anava guanyant: gairebé inexistent en l'ensenyament, en la retolació del carrer, però millorant posicions en l'ús de les administracions públiques locals i no gaire en la premsa.

Però hi ha un factor prou constant i gairebé inalterable: l'al·lèrgia de l'Estat, de la política espanyola —amb bona part de la seva premsa— i de la majoria de les seves forces polítiques al reconeixement a la diversitat lingüística de l'Estat.

No sé trobar amb la dinàmica que s'inicia amb la convocatòria de la Diada de la Llengua Catalana (1 de gener de 1916) cap altre cas semblant anterior pel foment de l'ús oficial i públic del català. Certament, en el règim de la Restauració hi ha hagut munió de campanyes antirepressives (1898), per la defensa del dret civil propi (1889) o per una fiscalitat justa (1899). Hi ha hagut campanyes, però no s'hi ha afegit l'objectiu que fos per la promoció de la llengua catalana. El Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906) va ser una àmplia reunió acadèmica i de militants, però no va generar acció al carrer, si més no de llarga durada. Fabra, que en va ser espectador de moltes, definia així el terme "campanya" al *Diccionari*: "Sèrie de treballs per a aconseguir un fi científic, polític, comercial./Sèrie d'operacions que es fan dins un període determinat de temps en certes fabricacions".

Va iniciar les campanyes per la llengua la primera diada de la llengua catalana? Té un sentit de natalici? Creiem que sí, si entenem el fort impacte subsegüent que va assolir. Impacte que podríem xifrar entre 125 a 150 actes arreu dels Països Catalans entre 1916 i 1923, a més d'un gavalal d'articles en la rica panòplia de premsa nacional, comarcal o local. I quan diem actes de campanya volem dir mobilització d'energies molt diverses: resso a la premsa, mítings, sessions de format divers, espectacles teatrals i musicals, i concentracions. Actes trenats pel mateix objectiu, cercant el suport de tota expressió local de cata-

El 1934, el president Companys visita la nova seu de l'IEC. Fabra, entre Ventura Gassol i Puig i Cadafalch. A la dreta, sessió de constitució de l'IEC el 1907.

lanisme plural i, des de mitjan 1916, sota l'impuls de Nostra Parla (NP), estesa arreu dels territoris catalanoparlants. I el mateix inici de NP, conseqüència directa de les diades, com a entitat especialitzada que té per finalitat el foment i la defensa de la llengua, primera en la seva espècie, ja indica la primogenitura. Per tant, ens permeten afirmar que les diades varen iniciar les campanyes per l'ús del català, continuades durant l'etapa republicana i tornades a començar —en condicions radicalment diferents— des de 1960, en ple encara intent de genocidi cultural, i que, des de 1975, tingueren altres eines com les campanyes del Congrés de Cultura Catalana i la Crida a la Solidaritat, entre d'altres.

L'inici de les diades de la llengua catalana es planteja com la resposta d'una intervenció incendiària i provocativa al Senat del representant liberal aragonès Antonio Royo Villanova, catedràtic de Dret Administratiu a la Universitat de Valladolid, que, al seu torn, és, per a ell, un crit d'alerta a l'ús que fa del català la Diputació de Barcelona. El que podria ser una facècia parlamentària més entre un representant d'un partit —el liberal— que mira de desgastar el partit al govern —el conservador—, en aquell moment al poder, esdevé quelcom més pregon. Amb tres intervencions al Senat (22-24 de novembre de 1915), Royo passa de criticar una decisió de la Diputació de Barcelona des del punt de vista del dret administratiu —la seva especialitat—, atacant així els primers intents normalitzadors de la llengua catalana, a qüestionar el mateix sentit del procés de restitució de la llengua catalana: del pla concret a la panoràmica general. La tesi central que defensa és que el procés del que en diríem normalització del català és fet per incomodar els espanyols. Per a ell, les dades ratifiquen que els catalans del Principat no estimen la seva llengua, perquè la qualitat del teatre català és ínfima i la llengua emprada per la premsa barcelonina és majoritàriament la →

Il·lustració Catalana

REVISTA SETMANAL IL·LUSTRADA

Any IV. BARCELONA, 21 OCTUBRE 1906 N.º 177

Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana

SESSIÓ D'OBERTURA — PRESIDÈNCIA
(Fotografia d'A. Mas.)

→ castellana. Al cap i a la fi, segons Royo, l'interès pel català és tan sols un afany espuri de la Lliga Regionalista. Joan Moles i, més destacadament, Emili Junoy, dos senadors amb fortuna diversa adscrits al republicanisme, li responen. Curiosament, la Lliga i el president Enric Prat de la Riba, a qui anaven adreçats els dards de l'aragonès, no actuen al Senat. I, com no podia ser d'una altra manera, el Senat respon efusivament les paraules de Royo. Especialment en el seu "pinyol" final: "No creo en la nación catalana, que olviden SS. SS. eso del Conde de Barcelona, que aquí no hay más que el Rey de España; no creo en la nación catalana ni en el Conde de Barcelona; para mí no hay más nación que la nación española, ni más Conde que el Conde Romanones".

El I Congrés Internacional de la Llengua Catalana se celebrà a Barcelona l'octubre de 1906.

Una reacció d'ampla volada

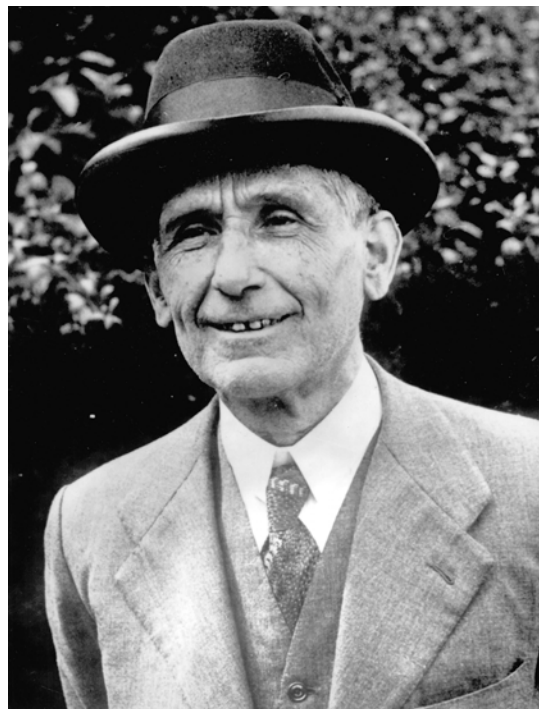
La reacció preparada des de Barcelona demostra un múscul inaudit. Es convoca una reunió al Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria que vol aplegar tot el catalanisme polític i civicocultural, amb dos objectius: respondre al debat del Senat mitjançant la convocatòria d'un acte central a Barcelona —però també descentralitzat arreu— anomenat Diada de la Llengua Catalana i afegir-hi un objectiu concret. D'antuvi, aquest objectiu, i el desenvolupament de les diades a tot el territori, havia de constituir-se en estructura: "creació d'una comissió encarregada de la defensa i nacionalització de la llengua catalana", que esdevindria, poc després, Nostra Parla. L'objectiu es concretava a incentivar els parlamentaris catalans per tal que promoguessin quatre objectius: ensenyar en llengua catalana a les escoles públiques de Catalunya; crear estudis obligatoris de llengua i literatura catalanes als instituts, a les universitats i a les escoles normals; reclamar el coneixement perfecte parlat i escrit de la llengua catalana per exercir qualsevol càrrec públic a Catalunya, i "que sigui respectat i reconegut oficialment el dret dels catalans a usar son idioma propi en tots els actes de llur vida pública i privada".

Aquest capteniment comportava que donessin suport a l'actitud de la Diputació de Barcelona en pro de la llengua catalana i demanava que aquest s'estengués a tots els ajuntaments de Catalunya i, especialment, el de Barcelona.

Quedava fixat així un decàleg que es transmetria a un bon gruix d'ajuntaments catalans per ser aprovats i comprometre els consistoris en la defensa i dignificació de la llengua. Per això una cinquantena de poblacions van acollir l'impacte de la Diada en actes públics o fent-se ressò a la premsa local.

Vistes en conjunt, les celebracions van tenir molt d'interès a desmentir el discurs de Royo. Com ho van fer? Adreçant-se al conjunt de les entitats locals al seu ajuntament perquè promogués el català, programant obres de teatre català i compromentent la premsa local en la lloança a la llengua aquell dia: tot just la rèplica al que deia Royo, aplaudia a cor què vols pel Senat. Des d'aquest Cap d'Any de 1916 fins a 1923 (tot diversificant-ne la data), la geografia del Principat convocava cada any, partint de l'acte inicial de Barcelona, la Diada de la Llengua Catalana, amb un doble format: una activitat festiva (cant coral i sardanes) i una acte reivindicatiu.

No aniríem gaire errats si diguéssim que, al llarg del període 1916-1923, es varen celebrar entre 125 i 150 diades. Una xifra important per un dels esdeveniments més destacats del catalanisme cívic d'abans de la dictadura de Primo de Rivera.

Atendre la situació del català, fer-ne motiu d'interès amb la Diada va comportar sovint que es destaqués l'àmbit territorial on era parlada. Per això es van posar en relleu els suports que rebia la primera diada a la ciutat de València, gràcies a la Joventut Valencianista, a més dels actes que es convocaren a Palma, Sóller i Inca. I el titular d'una publicació de llarga vida "Per la

sa representaven la veu territorial de la llengua sencera.

La diada, per tant, es va convertir, ella mateixa, en la campanya. Si bé el 1916 l'objectiu va ser plantejar un marc reivindicatiu, en les altres sis restants diades l'objectiu, a més de ser presents arreu, va ser genèricament doble: denunciar les mancances de l'ús públic del català i valorar-la més. La diada esdevenia una campanya de foment, a l'espera de gaudir de més instruments de normalització.

La Diada de la Llengua Catalana esdevenia, així, una eina adequada a una circumstància i a un temps. Una campanya anual –amb destacats recursos artístics– per reivindicar la presència pública del català, en el que podríem definir de "mentrestant", quan disposàvem d'una llengua refeta gràcies a Fabra, però no teníem tots els instruments per desenvolupar-la, i això només va ser possible durant l'autonomia i les condicions nacionals en què es desenvolupà. Un cert pas de la llengua literària a la llengua nacional (dita "pròpia" en l'Estatut interior de 1933).

Un "mentrestant" reivindicador de fe i d'esperança en la força i el gaudi de l'ús llengua i la denúncia dels seus perseguïdors. •

LA DIADA DE LA LLENGUA CATALANA ESDEVENIA, UNA EINA ADEQUADA A UNA CIRCUMSTÀNCIA I A UN TEMPS

unitat de la llengua". Les adhesions rebudes en les diferents convocatòries i, sovint, les intervencions de valencians, mallorquins i catalans del Nord en la diada de Barcelona conferien a l'esdeveniment l'objectiu que tenia Nostra Parla de defensar i promoure la llengua arreu dels Països Catalans. Noms com Lluís Martí, Jacint M. Mustieles, Miquel Duran i Tortajada, Guillem Forteza, Horaci Chauvet o Manuel Espino-